

28

28

~~1317~~

Молодо Кольер

(28)

Зар заман.

335 ср.

Молдо Кылычтын кыскама тарыхы.

Түндүк кыргызында Тагай насилинен Дөөлөстүн кенже уулу кадымын манып тукумунан Темирдин балдары, Абайылданын баласынын баласы, атактуу Төрөкелдинин бир аталаш тууганы Шамыркандын 1875-жылында /донуз жылы/ Кочкордо туулуп атын Кылыч койгон. Кичине чагында кыргызча окуп, 1892-1893-жылдар чамасында ыр-өлең жазышка абдан ынты-зынты коюп, ашта-тойдо ырдаштан токтолуп намызданган, абалы ырды жазып, анан соң элге окуп берген. Комузу а салып айтууну Абайылда адет кылып, кийин комуз, домбура менен айтуудан акындыкка токтолду келтирет экен деп, домбурасыз айтууга адеттенген. Манап насилинен болсо да, эл бийлеп, калк ишине катышууга көңүл бербеген. Өтө жарды болуп, азын-оолак дыйканчылык менен оокаттанган. Эртели, кеч суу байлап басып, таза жерге олтуруп, ар түрдүү өсүмдүк байкап көрүп, айланасындагы табийгаттан тажрыйба алып, курт-кумурска, канаттуулардын алдуу, алсыздарын текшерип, анан өлең кылып жазган. 1917-жылында, 42 жашында каза болгон, кабыры туулган жери Кочкордо.

Бети кызылдуу сепкили жок, жүзү абыдан толук, тегерек чоң кара көздүү, орто бойлуу семизче, чоңурак кара мурут, ээгинде кичине чокчо кара сакалы болуп, жаактарына сакал чыкпаган. Кийимди өтө таза кийинип, денин таза тутуп, диндар болгон. Өмүрүндө көп кысалар жазып, алардын бир канчасы элге жайылган. Ар жазган кысасын арттырбастан, кемитпестен, жана да бай, манап улукка кошомат кылбастан, алардан жана да айтууга дүнүйө талап

кылбастан тууралык менен жазган.

Мен 1913-жылы апрель айында Ат-башы, Нарындан келе жатып Карагоодо Кылычка жолугуп, 4-5 күн бирге жүрүп калдым. Мурун 1911-жылында Коңур-жайлоодо көрүп таныштым эле, бул сапарда алып жүргөн кысаларынан төмөндөгүлөрдү көчүрүп алдым, шашканымдан, Кеминде үйгө барганда көчүрүп алдым.

Кылычтын айтканындай эң биринчи тырмак алды жазганым:

1. Арман кыз.-кыз, жигит-деди.	190 жол
2. Зар заман " " "	1950 "
3. Канаттуу " " "	480 "
4. Бүркүттүн тою /манаштын элди кыйнап, чыгым алып той бергени/	260 "
5. Чүй өзөнү /Чүйгө жолоочулап келип жазганы/	650
6. Жинди суу /1911-жылында Кеминге жолоочулап келип жазган/	300 "
7. Алдамчы /Токмокко келип жазган/	240 "
8. Зилзала 1911-жылы	480 "
9. Санат	Табылбады
10. Кочкор ата	Табылбады

11. Керме-тоо-Ала-тоо /1912 -жылында Жумгалда
кудасына барып келип жазган - - - - 700 жол.

12. 1916-жыл 350 "

13. Манап, букара деп бир кыса жазгане табылбады.

14. Кийин 1916 - жылдагы кыргыз көтөрүлүшүн жазып,
аягына чыга электе каза талкан.

Мен Белекке Кылычтын айтканы:

Мен китептерден окудум, казак, кыргыздын акындарынын
айтканын дагы көп уктым, бирок булардын барысынан ар-
тыгын казактан экен Сүйүмбай, кыргыздан Арстанбек деди.

Белектин байкоо:

Кыргыздын башка акындардан артыкчылыгынын бири эч
убакта ырды чорно байлап жазбаган, ойлобостон анчалык
такалбастан бир жазып кеткенин кайта текшерип оңдобостон
майданган салган. Ырдын уйкаштыгына өтө назар салбастан,
сөздүн тереңин алып жазган. Маселен, Зилзаланы 1910-жы-
лында биздин эл /Кеминге/ келип жазганда көчүрүп алдым
эле, кийин басмадан чыкканда, эч бир өзгөртүлбөгөн.

ЗАРЗАМАҢ

Молдо Кылыч мен атым,
Болжолу жок санатым.
Айта берсем сабаган,
Ак шуңкардай канатым.
Окуп көргөн молдолор,
Өчтрө көр калатын.
Жакшы окуп караскы,
Оңдагы сөзүңдү
Барын мындан табасың,
Мен айтайын сонунду,
Чыгар сөзүм орунду.
Жигит болсоң абайла,
Убал кылба жыңа.
Тазалагың жолунду,
Тарта жүргүң колунду!
Жаман адам курусун,
Дос чыгарып бир жерден,
Милдет кылат кумушун.
Жакшыларды карасаң,
Кылганынын досу жок,
Сыр билгизбейт тымын.
Мен сүйлөйтүн канчаны,
Кавак, Кыргыз барчаны.
Калайыкка өрүнбөй,
Кетти канча дадай сөз,
Кара көзгө көрүнбөй.